

ISSN 1304-8120 | e-ISSN 2149-2786

Araştırma Makalesi * Research Article

İlkokul ve Ortaokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynliğe İlişkin Görüşleri Views of Primary and Secondary School Students' Parents on Digital Parenting

Fatıma Betül DEMİR EVCİMEN

Doç. Dr., Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Türkçe ve Sosyal Bilimler Eğitimi Bölümü,
Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı
bdemir@bartin.edu.tr

Orcid ID: 0000-0002-3573-6160

Fatmanur TELLİLER

Yüksek Lisans Öğrencisi, Bartın Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Sosyal Bilgiler Eğitimi Ana Bilim Dalı
fatmanurtelliler@gmail.com

Orcid ID: 0009-0007-9110-0515

Öz: Bu araştırmanın amacı, ilkokul ve ortaokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynliğe ilişkin görüşlerinin tespit edilmesidir. Araştırma, nitel araştırma türlerinden durum çalışması deseni ile tasarlanmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile belirlenen 31 öğrenci velisi oluşturmaktadır. Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgular neticesinde ebeveynlerin büyük çoğunluğunun dijital teknoloji kullanımı hususunda çocuklarına rehber olmaya çalıştıkları, doğru ve güvenli kullanım yöntemlerine ilişkin benzer yöntemleri tercih ettikleri görülmüştür. Dijital teknoloji kullanımının ebeveynlerin kontrolünde olması, çocukların bu teknolojilerden etkin bir şekilde faydalanmasında ve sağlıklı toplumların oluşturulmasında, dijital ebeveynlik kavramına yönelik veli görüşlerinin önemli olduğu tespit edilmiştir. Bu sonuçlara bağlı olarak öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dijital teknolojiler, dijital ebeveynlik, yetişkin eğitimi, nitel araştırma.

Abstract: The aim of this research is to determine the views of parents of primary and secondary school students on digital parenting. The research was designed with a case study design, which is one of the qualitative research types. The study group consists of 31 parents of students determined with an easily accessible sampling method. The data of the research was collected with a semi-structured interview form. The obtained data were analyzed with content analysis. As a result of the findings obtained from the research, it was seen that the majority of parents tried to guide their children in the use of digital technology and preferred similar methods regarding correct and safe usage methods. It has been determined that parents' views on the concept of digital parenting are important in ensuring that the use of digital technology is under parental control, that children benefit from these technologies effectively, and that healthy societies are created. Suggestions were presented based on these results.

Keywords: Digital technologies, digital parenting, adult education, qualitative research.

Geliş Tarihi:26.09.2024

Kabul Tarihi:11.12.2025

Yayın Tarihi:31.12.2025

Atıf: Evcimen Demir, F.B & Telliler, F. (2025). İlkokul ve Ortaokul Öğrenci Velilerinin Dijital Ebeveynliğe İlişkin Görüşleri. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 22(3), 1219-1236. Doi: 10.33437/ksusbd.1556851

GİRİŞ

Dijital teknolojilerin hızlı gelişmesinin bir ürünü olan dijitalleşme, bireylerin hayatını ekonomik ve sosyolojik başta olmak üzere birçok yönden etkilemekte ve bireyleri dijital hayata dahil olmaya zorlamaktadır. Bu gelişim ve etkileşim göz önünde bulundurulduğunda 21. yüzyıl “dijital çağ” olarak nitelendirilmektedir (Parlak, 2017; Parida, 2018). Nitekim Web 2.0 araçlarının ve özellikle internetin yoğun olarak kullanıldığı bu zaman dilimi, bilgiye ulaşımı kolaylaştırma, mesafeler arası iletişim kurma, yeni sosyal çevre oluşturma, çeşitli sosyal medya araçlarını kullanma, eğlenme, alışveriş yapma gibi birçok fırsat sunmaktadır. Böylece bilgiye erişimde dijital araç ve materyallerin hakimiyetinin artması, bilim ve teknolojiye yaşanan hızlı değişim ile dijital çağda, bireylere farklı alanlarda birçok imkân sağlanması gereği günlük hayat değişmeye başlamıştır. Özellikle internet ile her şeye kolay erişim sağlanması ve kapsamlı iletişim olanakları, aile bireyleri arasındaki etkileşimi değiştirerek aile yapısını etkilemeye başlamıştır. Dijital teknolojilerin sık kullanılmasıyla bu durum özellikle aile bireyleri arasındaki iletişim şeklini ve süresini etkileyerek iletişim ve etkileşim kalitesini azaltmaktadır (Girgin, 2023; Turhal, 2023; Ulukaya-Öteleş, 2020). Bu bağlamda ebeveynlerin dijital teknolojileri doğru bir şekilde kullanmalarında çocuklarına rehber olabilmeleri için dijital teknolojilerin doğru kullanımlarına ilişkin bilgi sahibi olmaları önem teşkil etmektedir (Arslan, 2022).

Çocukların gelişim dönemleri dikkate alındığında dijital teknolojileri sık kullanmaya başlayanların yaşlarının giderek düşüş eğiliminde olması, küçük yaşlarda olan çocukların doğru karar verebilme yeterliliğine sahip olamamaları ve kendi güvenliklerini sağlayamamaları önemli bir sorun teşkil etmektedir (İnan-Kaya ve Kaya, 2017; Yaman, Dönmez, Akbulut, Kabakçı-Yurdakul, Naci-Çoklar ve Güyer, 2019). Dolayısıyla dijital teknolojilerin giderek gelişmesi, hayatın her alanında kullanımının yaygınlaşmasıyla birlikte, ebeveynlik tarzı da değişmiş ve beraberinde yeni zorluklar ortaya çıkmıştır (Söğüt, 2020; Girgin, 2023). Bu nedenle çocukların duygusal, fiziksel, zihinsel, psikolojik ve sosyal gelişimlerini genel olarak etkileyen bu konu hakkında; ebeveynlerin çocuklarının dijital teknolojilerin kullanımında yol göstermesi, dijital teknolojilerdeki risk ve fırsatların farkında olarak dijital teknolojileri kullanırken çocuklarını serbest ve kontrolsüz bırakmaması, onların güvenliğini sağlama, teknolojinin doğru ve verimli kullanımı çocuklarına kazandırabilmeleri için sahip olmaları gereken durum ve özellikler “dijital ebeveynlik” kavramını ortaya koymuştur (Canbek ve Sağiroğlu, 2007; Yay, 2019; Durmaz, 2023).

Dijital ebeveynliğin kavramındaki “dijital” kelimesiyle; oyun, eğlence, araştırma, vakit geçirme gibi herhangi bir amaç için kullanılabilen her türlü elektronik araç kastedilmektedir (Yay, 2019). Dijital ebeveynlik, ebeveynlerin çocuklarının dijital teknolojileri kullanımları hususunda ortaya koydukları tutum ve davranışlar (İnan-Kaya, Mutlu-Bayraktar ve Yılmaz, 2018); ebeveynlerin çocuklarını internette olumsuz olaylardan koruma, çocuklarının sosyal medya kullanımını izleme, dijital teknolojilerden bilgi arama (Huang, Li, Chen ve Straubhaar, 2018); ebeveynlerin dijital çağda çocuklarını çevrimiçi ortamlarda güvende tutması (Rode, 2009) şeklinde tanımlanmaktadır. Tanımlardan da anlaşılacağı üzere dijital çağda ebeveynlik, geleneksel rollere ek olarak çocuklarının dijital yaşamları için daha fazla sorumluluk kazandırarak yeni ebeveynlik rollerini ebeveynlere yüklemiştir (Fidan, Güneş ve Yılmaz, 2021).

Kabakçı-Yurdakul, Dönmez, Yaman ve Ferhan-Odabaşı (2013) dijital ebeveynlik rollerini literatüre dayalı olarak beş boyutta incelemektedir. Dijital okuryazarlık boyutu, ebeveynlerin teknoloji kullanım becerisine sahip olmasıdır. Farkında olma boyutu, ebeveynlerin internette bulunan olumsuz içeriklerin farkına varmasıdır. Kontrol boyutu, ebeveynlerin çocuklarına internet kullanırken çeşitli kuralları koyması, dijital teknolojilere yazılımlar kurmasıdır. Etik boyutu, ebeveynlerin bilginin güvenilirliğini araştırdıkları fikri mülkiyete saygılı olma ve son olarak yenilikçilik boyutunda ebeveynlerin yeniliklere karşı ilgili olma, yenilikleri öğrenme, takip etme olarak belirtilmektedir. Bu boyutlar dikkate alındığında ebeveynlik stillerinin, çocukların dijital teknolojileri kullanımları üzerinde belirleyici bir role sahip oldukları görülmektedir (Valcke, Bonte, De Wever ve Rots, 2010). Dolayısıyla ebeveynler çocuklarının dijital teknolojileri kullanımına yönelik iki farklı uygulama sergilemektedir. Bunlardan ilki olan kısıtlayıcı uygulama, dijital teknolojileri kullanırken belirli sınırlamalar mevcuttur. Bu durum çocukların hem dijital okuryazarlıklarını azaltır hem de çocuğun ebeveynle olan ilişkisine zarar verir. Fırsat verici uygulama ise çocukların dijital teknolojileri ebeveyni ile kullanması, ebeveynlerin çeşitli uygulamalar ile internet güvenliğini takip etmesidir. Bu durum çocukların hem

dijital okuryazarlık durumlarını artırır hem de çocuk ile ebeveyn arasındaki bağı güçlendirir (Mascheroni, Ponte ve Jorge, 2018).

Dijital teknolojilerin hayatımızın her alanında var olması ve kullanım sıklığının giderek artmasıyla birlikte ebeveynler, dijital dünyadaki risklerden çocukları adına korkmakta ve çekinmektedirler. Bu noktada çocukları dijital dünyadaki risklerden korumak maksadıyla ebeveynlerin görüşlerinin alınması oldukça önemlidir (Pullu ve Gömleksiz, 2023). Çünkü, çocuklar çevrimiçi kullanımda olumsuz bir şey yaşama durumlarını ilk olarak “akranları” daha sonra “ebeveynler” ile paylaştıkları görülmektedir (Byrne, Kardefelt-Winther, Livingstone ve Stoilova, 2016’dan akt. Adam-Karduz ve Keleşoğlu, 2020). Literatür incelendiğinde dijital ebeveynliğe ilişkin farklı çalışmaların olduğu görülmektedir. Özbay (2023) çalışmasında ebeveynlerin dijital teknolojiler konusunda bilinçlendirilmelerini ele almıştır. Pullu ve Gömleksiz (2023) yaptıkları bir çalışmada ortaokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynliğe ilişkin görüşlerini incelemiştir. İnan-Kaya, Mutlu-Bayraktar ve Yılmaz (2018) ile Manap ve Durmuş (2020) dijital ebeveynlik tutum ölçeğini geliştirmiştir. Gedik (2023) yaptığı bir çalışmada ise dijital ebeveynlik becerilerine yönelik veli ve öğretmen görüşlerini değerlendirmiştir. Gül ve Özgür (2023) ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılıkları ile ailelerin dijital ebeveynlik farkındalıkları arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenler açısından incelerken, Girgin (2023) ebeveynlerden biri olan annelerin dijital ebeveynlik yeterliklerini incelemiştir. Bununla birlikte dijital ebeveynliğin farklı değişkenler açısından incelendiği çalışmalarda mevcuttur (Yaman, Dönmez, vd., 2019: Adam-Karduz ve Keleşoğlu, 2020; Çoban, 2023). Ancak hem ilkökul hem de ortaokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynlik hakkındaki görüşlerinin birlikte incelendiği bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Çocukların küçük yaşlardan itibaren dijital teknolojilerin yaygın bir şekilde kullanıldığı düşünüldüğünde, dijital teknolojileri problemlili boyutta kullanmalarının önüne geçilmesi için ebeveynlerde konuya ilişkin farkındalık oluşturulması gerektiği düşünülmektedir. Nitekim kritik bir dönem olan ilkökul ve ortaokul çağında çocuğu olan ebeveynlerin, nitelikli birer dijital ebeveyn olmaları önem taşımaktadır. Dolayısıyla ilkökul ve ortaokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynlik hakkındaki görüşlerinin tespit edilmesi, özelde çocuklarının bilinçlenmesine genelde nitelikli toplumun oluşmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu sebeple mevcut araştırmada ilkökul ve ortaokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynliğe yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda, velilerin bilinçli dijital toplumun yetişmesindeki rolünü ortaya koyarak bazı önerilerde bulunularak farklı araştırmalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Araştırmada şu sorulara yanıt aranmıştır:

1)Çocuklarının dijital teknolojileri (tablet, bilgisayar, telefon vb.) hangi amaçlarla kullandıklarına ilişkin veli görüşleri nelerdir?

2)Çocuklarının dijital teknolojilerde (tablet, bilgisayar, telefon vb.) neler yaptıklarını nasıl takip ettiklerine ilişkin veli görüşleri nelerdir?

3)Aile üyeleri ile evde birlikte vakit geçirdikleri süre içerisinde dijital teknolojileri (tablet, bilgisayar, telefon vb.) kullanma durumuna ilişkin veli görüşleri nelerdir?

4)Dijital teknolojileri (tablet, bilgisayar, telefon vb.) doğru ve güvenli kullanım yöntemlerine ilişkin çocuklarına rol model olma durumlarına ilişkin veli görüşleri nelerdir?

5)Dijital dünyada çocuklarını korumak ve doğru yönlendirmek için neler yaptıklarına ilişkin veli görüşleri nelerdir?

6)Çocuklarının dijital ortamda uygulanan siber zorbalık (alay etme, tehdit etme, rahatız edici davranışlar, vb.) durumunda neler yaptıklarına ilişkin veli görüşleri nelerdir?

7)Çocuklarının dijital teknolojileri (tablet, bilgisayar, telefon vb.) etik bir şekilde kullanmama durumunda karşılaşabileceği güçlüklerle ilişkin veli görüşleri nelerdir?

8)Dijital teknolojilerin (tablet, bilgisayar, telefon vb.) kullanımının çocuklarının akademik hayatına nasıl etki ettiğine ilişkin veli görüşleri nelerdir?

9)Dijital teknolojilerin (tablet, bilgisayar, telefon vb.) kullanımının çocuklarının sosyal hayatına nasıl etki ettiğine ilişkin veli görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma nitel araştırma türlerinden durum çalışması deseni ile tasarlanmıştır. Durum çalışması sınırlı bir sistem veya vakaların derinlemesine betimlendiği ve incelendiği çalışmalardır (Creswell, 2007). Durum çalışmasının en temel özelliği bir ya da birkaç durumun derinlemesine araştırılmasına imkân sağlamasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu çalışmada da dijital ebeveynlik kavramı bir durum olarak nitelendirildiğinde, velilerin bu duruma ilişkin detaylı olarak görüşlerinin ortaya konulması amaçlandığı için çalışmada durum çalışması deseni tercih edilmiştir.

Çalışma Grubu

Araştırma, Türkiye’de ilkokul veya ortaokulda öğrenim gören öğrenci velilerinin katılımı ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu belirlenirken kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Araştırmaya toplam 31 veli katılmıştır. Çalışma grubuna ilişkin demografik bilgiler Tablo 1’ de sunulmaktadır.

Tablo 1. Ebeveynlerin demografik özelliklerine ilişkin bilgiler

Ebeveyn kodu	Ebeveyn	Yaş	Eğitim durumu	Meslek	Kullanılan dijital araçlar
KV-1	Kadın	40	İlkokul	Ev hanımı	Telefon, Televizyon
KV-2	Kadın	42	Lise	İşçi	Televizyon, Telefon
KV-3	Kadın	39	İlkokul	Ev hanımı	Televizyon, Telefon
KV-4	Kadın	38	İlkokul	Ev hanımı	Televizyon, Telefon
KV-5	Kadın	46	İlkokul	Ev hanımı	Telefon
KV-6	Kadın	38	İlkokul	Ev hanımı	Telefon, Televizyon
KV-7	Kadın	41	Ortaokul	İşçi	Telefon
KV-8	Kadın	38	Ortaokul	Ev hanımı	Telefon
KV-9	Kadın	39	Ön Lisans	Ev hanımı	Televizyon, Telefon
KV-10	Kadın	33	Ortaokul	Ev hanımı	Telefon, Tablet
KV-11	Kadın	30	Ortaokul	Ev hanımı	Telefon
KV-12	Kadın	38	İlkokul	Ev hanımı	Telefon, Televizyon
KV-13	Kadın	29	Ortaokul	Ev hanımı	Telefon
KV-14	Kadın	33	Ortaokul	Ev hanımı	Telefon
KV-15	Kadın	37	İlkokul	Ev hanımı	Telefon
KV-16	Kadın	34	Lisans	Memur	Telefon, Bilgisayar
KV-17	Kadın	34	Lisans	Ev hanımı	Telefon, Bilgisayar
KV-18	Kadın	42	Lise	Ev hanımı	Telefon
KV-19	Kadın	34	Lisans	Öğretmen	Telefon, Bilgisayar
KV-20	Kadın	28	Lisans	Öğretmen	Telefon, Bilgisayar
KV-21	Kadın	35	İlkokul	Ev hanımı	Telefon
KV-22	Kadın	35	Lisans	Hemşire	Telefon, Bilgisayar
KV-23	Kadın	34	Ortaokul	Ev hanımı	Telefon
EV-1	Erkek	52	Lisans	Öğretmen	Bilgisayar, Telefon
EV-2	Erkek	42	Lisansüstü	Öğretim üyesi	Tablet, Telefon
EV-3	Erkek	43	Lisansüstü	Öğretim üyesi	Televizyon, Telefon, Bilgisayar
EV-4	Erkek	28	Lisans	Memur	Telefon, Bilgisayar
EV-5	Erkek	25	Lisans	Öğretmen	Telefon, Bilgisayar
EV-6	Erkek	39	Ortaokul	Esnaf	Telefon, Bilgisayar, Televizyon
EV-7	Erkek	39	Lisans	Öğretmen	Telefon, Tablet, Bilgisayar
EV-8	Erkek	42	Ön lisans	Din Görevlisi	Telefon

Araştırmaya katılan ebeveynlerin 23’ü kadın, 8’i erkektir. Ebeveynlerin çoğunluğunun 30-40 yaş aralığında olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin eğitim durumları incelendiğinde, kadınların 8’i ilkokul, 7’si ortaokul, 5’i lisans, 2’si lise, 1’i ön lisans düzeyinde, erkeklerin ise 4’ü lisans, 2’si lisansüstü, 1’i ortaokul, 1’inin ise ön lisans düzeyinde olduğu görülmektedir. Ebeveynlerin mesleki durumları incelendiğinde, kadınların 17’si ev hanımı, 2’si öğretmen, 2’si işçi, 1’i memur ve 1’i hemşiredir. Erkeklerin ise 3’ü öğretmen, 2’si öğretim üyesi, 1’i esnaf, 1’i din görevlisi, 1’i ise memurdur.

Veri Toplama Aracı

Araştırmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Yarı yapılandırılmış görüşme formu araştırmacılar tarafından geliştirilmiştir. Formda yer alan açık uçlu soruların hazırlanması için öncelikle literatürde yer alan çalışmalar incelenmiş, incelenen çalışmalar ışığında özgün ve önemli görülen, vurgu yapılmak istenen konulara ilişkin sorular oluşturulmuştur. Araştırmanın amacı kapsamında toplam 10 soru oluşturulmuştur. Hazırlanan soruların yeterliliği için alınan uzman görüşleri (3 eğitim uzmanı, 1 Türkçe eğitimcisi, 1 uzman öğretmen) doğrultusunda gerekli düzeltmeler (tekrar eden soruların çıkarılması, açık ve anlaşılır olmayan soruların dil ve anlatım bakımından düzenlenmesi) yapılmıştır. Formun anlaşılabilirliğini test etmek gerekçesiyle form, asıl araştırmaya katılmayan 2 veliye uygulanmış olup herhangi bir problem tespit edilmemiştir. Formda nihai olarak 9 soruya yer verilmiştir. Sorular ebeveynlerin ve çocuklarının teknolojiyi kullanma amaçları, yaşanacak risklere karşı alınabilecek önlemler, dijital araç kullanımının akademik ve sosyal hayatlarına etkilerine yönelik konulardan oluşmaktadır. Sorular kısmı formun ikinci bölümünü oluştururken, formun birinci bölümünü ise velilerin demografik bilgilerinden (cinsiyet, yaş, öğrenim durumu, meslek, internet kullanım süresi, kullanılan dijital araçlar) oluşmaktadır.

Uygulama Süreci

Araştırmanın uygulama sürecine geçmeden önce veri toplama araçları ve bilgilendirilmiş onam formu Bartın Üniversitesi Araştırma Etik Kurulu'nun 22.04.2024 tarih, 2024-SBB-0304 sayı ve toplantı numarası ile etik kurulu onayı alınmıştır. Araştırma verileri, yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Form araştırmacılar tarafından velilerle iletişime geçilerek elden veya Google Form oluşturularak bağlantı linki iletilerek yapmaları istenmiştir. Böylece veri çeşitliliği sağlanmıştır. Veriler toplanmadan önce araştırmaya katılımın gönüllük esasına bağlı olduğu belirtilerek velilerin onayları alınmıştır. Veriler 2024 yılının nisan ve mayıs aylarında toplanmıştır.

Verilerin Analizi

Elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir. İçerik analizi sürecinde birbirine benzeyen veriler derin bir işleme tabi tutularak belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirilir. Böylece veriler anlaşılır bir biçimde düzenlenmektedir. Nitel araştırmalardan elde edilen veriler dört aşamada analiz edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu aşamalar dikkate alınarak araştırmanın verileri şu şekilde analiz edilmiştir:

Verilerin kodlanması: İçerik analizinin ilk aşaması olan bu basamakta, sorulara verilen cevaplar bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Araştırmanın demografik bilgilerine bakılarak ebeveynler KV-1, EV-1 (cinsiyet, veli, sıra numarası) şeklinde kodlanmıştır.

Temaların bulunması: Ebeveynlerin her bir soruya ilişkin verdikleri cevaplar ayrıntılı bir şekilde analiz edilmiştir. Verilen cevaplardan benzer olanlar aynı kategori ve alt kategorilerde toplanmıştır.

Verilerin kodlara ve temalara göre düzenlenmesi ve tanımlanması: İlgili sorular kapsamında oluşturulan kategoriler ve alt kategorilere ilişkin ebeveyn kodları ve frekans değerlerini gösteren tablolar düzenlenerek tanımlanmıştır.

Bulguların yorumlanması: İçerik analizinden elde edilen veriler, sunulan tabloları desteklemek amacıyla her alt kategoriye ilişkin ebeveyn görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilerek, çıkarımlar yapılmıştır.

Araştırmanın Geçerliliği ve Güvenirliği

Araştırmanın inandırıcılığı (iç geçerlik) için veriler nesnel bir şekilde toplanmış ve yorumlanmıştır. Aktarılabilirlik (dış geçerlik) doğrultusunda araştırma süreci ayrıntılı olarak betimlenmiştir. Tutarlılık (iç güvenirlilik) sağlanması amacıyla veri toplama aracının oluşturulmasında ve veri analizinde uzman görüşlerine başvurulmuş; verilerin toplanmasında araştırmacılar tarafından katılımcılara aynı şekilde bilgi verilmiştir. Teyit edilebilirlik (dış güvenirlilik) kapsamında ulaşılan bulgular, verilerle kontrolü sağlanmış ve veli cevaplarından doğrudan alıntılar yapılmıştır. Ayrıca okuyuculara açıklamalar yapılarak yorumlanmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analiz sürecinde iki farklı alan uzman görüşüne başvurulmuştur (Creswell, 2021; Merriam, 2018; Yıldırım ve Şimşek, 2021). Oluşturulan kategoriler arasındaki uyumun incelenmesi amacıyla Miles ve Huberman'nın (1994)

güvenirlilik formülü kullanılarak %87 olarak hesaplanmıştır. Görüş birliği sağlanan, kategorilerle ilişkilendirilen veriler doğrudan değerlendirmeye alınırken, görüş birliği sağlanamayan (%13) verilerde ise ortak bir karar alınmıştır. Bazı verilerin birden fazla kategoride ele alınması, bazı verilerin tekrar kodlama yapılması, bazı verilerin ise farklı alt kategorilerde ele alınması gerekmektedir. Bu durumlar göz önünde bulundurulduğunda verileri farklı zaman ve mekânda verileri inceleyen 3 farklı araştırmacı, sonrasında bir araya gelerek görüş birliği sağlanamayan veriler üzerine yapılan tartışmalar sonucunda çoğunluğun kararı esas alınmıştır.

BULGULAR

Bu bölümde, yarı yapılandırılmış görüşme formundan elde edilen veriler tablolarla desteklenerek yorumlanmıştır. Veli görüşlerinden doğrudan alıntılar sunulmuştur. Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Çocuğunuz dijital teknolojileri (tablet, bilgisayar, telefon vb.) hangi amaçlarla kullanmaktadır?*” sorusuna yönelik veli görüşlerinden elde edilen verilerin analizine ilişkin elde edilen bulgular Tablo 2’ de sunulmaktadır.

Tablo 2. Çocukların dijital teknolojileri kullanım amaçlarına ilişkin veli görüşleri

Kategori	Alt kategori	Ebeveyn Kodu	f
Eğitim Amaçlı	Ders Çalışmak	KV-1, KV-3, KV-4, KV-5, KV-9, KV-10, KV-11, KV-12, KV-13, KV-14, KV-16, KV-17, KV-18, KV-19, KV-20, KV-21, KV-22, KV-23, EV-1, EV-2, EV-5, EV-6, EV-8	23
	Araştırma Yapma	EV-1, KV-1, KV-4, KV-6, KV-7, KV-10, KV-22	7
	Eğitici Video İzleme	KV-3, KV-17, EV-3	3
Eğlence Amaçlı	Oyun Oynama	KV-3, KV-4, KV-5, KV-6, KV-9, KV-10, KV-14, KV-15, KV-16, KV-17, KV-21, KV-22, EV-4, EV-5, EV-6	15
	Video İzleme	KV-15, KV-18, KV-20, KV-23, EV-3, EV-8	6
İletişim Amaçlı	Haberleşme	KV-7, KV-9, EV-1, EV-2	4

Tablo 2 incelendiğinde, çocukların dijital teknolojileri kullanım amaçlarına ilişkin veli görüşlerinin sırasıyla “Eğitim Amaçlı” (f:23), “Eğlence Amaçlı” (f:21) ve “İletişim Amaçlı” (f:4) kategoriler ile ilgili olduğu görülmektedir.

Çocukların dijital teknolojileri kullanım amaçlarına ilişkin veli görüşleri “Eğitim Amaçlı” kategorisi toplam üç alt kategoride incelenmiştir. En fazla frekansa sahip “Ders Çalışmak” alt kategorisinde KV-17 “Ders için kullanılır.” şeklinde görüş ifade ederken, EV-6 “Ders için ödevlerini yapamadığı zaman bir destek gibi kullanıyor.” şeklinde görüş ifade etmektedir. “Eğitici Video İzleme” alt kategorisinde EV-3 “Çoğunlukla ders videoları izlemek için.”, KV-3 “Eğitici video izleme.” ile ilgili görüş bildirmiştir. “Araştırma Yapma” alt kategorisine ilişkin KV-10 “Ödevler için araştırma yapmak.” şeklinde, KV-20 “Araştırma yapmak.” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin görüşlerinden hareketle, çocukların dijital teknolojileri eğitsel yönden tamamlayıcı olması açısından ders çalışmak, araştırma yapmak ve eğitsel video izlemek amacıyla kullandıkları görülmektedir. Dolayısıyla çocukların dijital teknolojilerden faydalandıkları söylenebilir.

“Eğlence Amaçlı” kategorisi toplam iki alt kategoride incelenmiştir. En fazla frekansa sahip “Oyun Oynama” alt kategorisinde KV-9 “Oyun amaçlı kullanıyorum.” şeklinde cevap verirken, KV-20 “...Eğlenceli vakit geçirmek amacıyla.” şeklinde görüş bildirmiştir. “Video İzleme” alt kategorisinde EV-3: “...ilgilerini göre bazen reels videoları da izlediklerini görüyorum.” şeklinde ifade ederken, KV-18: “Eğlence amaçlı kullanıyorlar.” şeklinde görüş bildirmiştir. Velilerin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde, günümüzde çocukların daha çok evde vakit geçirmeleri üzerine evde oyun oynamaları ve bunu da genellikle dijital araçlarla yaparak zaman geçirdikleri söylenebilir.

Çocukların dijital teknolojileri kullanma amaçlarına ilişkin veli görüşleri “İletişim Amaçlı” kategorisinde ele alınan “Haberleşme” alt kategorisinde EV-1: “...Sınıf arkadaşlarıyla iletişim amaçlı kullanmaktadır.” şeklinde görüş bildirirken, KV-7: “... iletişim için kullanıyorlar” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin görüşlerinden görüldüğü üzere, dijital teknolojilerin kullanımında iletişim amacının da olduğu anlaşılabılır. Çocukların okul çağında olduğu düşünüldüğünde sınıf arkadaşlarıyla ve sosyal çevreleriyle iletişim kurmak için dijital teknolojileri tercih ettikleri görülmektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Çocuğunuzun dijital teknolojilerde (tablet, bilgisayar, telefon vb.) neler yaptığını nasıl takip ediyorsunuz?” sorusuna ilişkin veli görüşlerinden elde edilen verilerin analizine ilişkin elde edilen bulgular Tablo 3’ te sunulmaktadır.

Tablo 3. Çocukların dijital teknolojileri kullanırken takip etme yöntemlerine ilişkin veli görüşleri

Kategori	Alt kategori	Ebeveyn Kodu	f
Düzeltilme	Kullanıcı İzlerini Kontrol Etme	KV-9, KV-10, KV-11, KV-12, KV-17, KV-18, KV-19, KV-21, KV-22, KV-23, EV-5, EV-6	12
	Ekran Süresini Takip Etme	KV-7	1
Önleme	Birlikte Kullanma	KV-1, KV-5, KV-14, KV-16, KV-20, KV-15, EV-2, EV-4	8
	Güvenli İnternet Filtrelemesi	KV-13, KV-20, KV-22, EV-1	4
	Rehberlik Etme	KV-3, EV-8	2

Tablo 3 incelendiğinde, çocukların dijital teknolojileri kullanırken ebeveynleri tarafından nasıl takip edildiğine ilişkin veli görüşleri sırasıyla “Düzeltilme”(f:13), “Önleme” (f:14) kategoriler ile ilgili olduğu görülmektedir.

Çocukların dijital teknolojileri kullanırken nasıl takip edildiğine ilişkin veli görüşleri “Düzeltilme” kategorisi toplam iki alt kategoride incelenmiştir. “Kullanıcı İzlerini Kontrol Etme” alt kategorisinde KV-18 “İnternet geçmişine bakıyorum” şeklinde görüş bildirirken, KV-17 “Kullanmadan önce ve sonra geçmişine bakarak.” şeklinde ifade etmiştir. “Ekran Süresini Takip Etme” alt kategorisinde ise tek görüş belirten KV-7 “Ekran süresini takip ediyorum.” şeklinde ifade etmektedir. Velilerin görüşleri genel olarak incelendiğinde, çoğunlukla kullanıcı izlerini kontrol etme şeklindedir. Fakat çocuklar kendi başlarına zararlı içeriklere girdikten sonra velilerinin dijital teknolojileri kontrol etmesi önleyici bir uygulama olmamakta ve güvenli internet kullanımını engellemektedir.

Çocukların dijital teknolojileri kullanırken nasıl takip edildiğine ilişkin veli görüşleri “Önleme” kategorisi altında toplam üç alt kategoride incelenmiştir. “Birlikte Kullanma” alt kategorisinde KV-15 “Gözetimim altında bakıyor” şeklinde görüş bildirirken, EV-4 “Yanımızda baktıracak takip ediyoruz.” şeklinde ifade etmiştir. “Güvenli İnternet Filtrelemesi” alt kategorisinde KV-13 “... Şifre koyarak.” şeklinde görüş bildirirken, KV-22 “Kontrol ederek ve zararlı içerikleri gizleyerek.” şeklinde ifade etmiştir. “Rehberlik Etme” alt kategorisinde ise KV-3 “Onların yaptığı şeylere bakıyorum. Onlara nelere baktıklarını soruyorum.” ile EV-8 “Sorarak, ne izlediğine bakarak takip ediyorum.” şeklinde cevap vermiştir. Velilerin görüşlerinden görüldüğü üzere, gözlem yaparak ya da gözetim altında tutarak çocuklarını takip etmeye çalıştıkları söylenebilir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Aile üyeleri ile evde birlikte vakit geçirdiğiniz süre içerisinde dijital teknolojileri (tablet, bilgisayar, telefon vb.) kullanma durumunuzu açıkla mısınız?” sorusuna yönelik veli görüşlerinden elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgular Tablo 4’ te sunulmaktadır.

Tablo 4. Velilerin aile üyeleri ile evde birlikte vakit geçirdiği süre içerisinde dijital teknolojileri kullanma durumu hakkındaki görüşleri

Kategori	Alt kategori	Ebeveyn Kodu	f
Dijital Teknolojileri Kullanma Durumu	TV İzleme	KV1, KV3, KV4, KV12, KV17, EV6	6
	Aile Saati	KV11, KV15, KV16, KV23, KV19, EV4	6
	Telefon Kullanımı	KV5, KV10, EV5, KV18, EV8	5
	Sosyal Medya Kullanımı	KV2, KV5, KV21	3
	Gündemi Takip Etme	KV1, KV13	2
	Ders Çalışma	KV2, KV22	2
	Oyun Oynama	KV22, EV18	2
Dijital Teknolojileri Kullanma Sıklığı	Az Kullanma	EV1, KV6, KV7, KV8, KV2, KV20, EV7	7
	Genelde Kullanma	KV9, KV14	2
	Sık Kullanma	EV3, EV8	2

Tablo 4 incelendiğinde, velilerin aile üyeleri ile evde birlikte vakit geçirdiği süre içerisinde dijital teknolojileri kullanma durumuna ilişkin görüşleri sırasıyla “Dijital Teknolojileri Kullanma Durumu” (f:26) ve “Dijital Teknolojileri Kullanma Sıklığı” (f:11) kategorileri ile ilgili olduğu görülmektedir.

Aile üyeleri ile evde birlikte vakit geçirdiğiniz süre içerisinde dijital teknolojileri kullanma durumuna ilişkin veli görüşleri “Dijital Teknolojileri Kullanma Durumu” kategorisi toplam yedi alt kategoride incelenmiştir. “TV İzleme” alt kategorisinde KV-3 “Sevdiğimiz bir dizi olduğunda ailecek izliyoruz, bazen birlikte sohbet ediyoruz.” şeklinde görüş belirtirken EV-6:” Ailemle birlikte televizyon izlerim ya da internetten sevdiğimiz bir film açarız.” şeklinde ifade etmektedir. “Aile Saati” alt kategorisinde KV-11 “Aile içinde sohbet başlandığı takdirde telefonlar bırakılır, TV kapatılır.” şeklinde görüş ifade ederken, KV-16 “Aile saatlerinde hepsi kapalı olur.” şeklindedir. “Telefon Kullanımı” alt kategorisinde KV-5 “Telefonla görüşme veya Facebook’a bakarım. Oğlum isteyince bırakırım.” şeklinde ifade ederken EV-5 “Telefonu kullanırım.” şeklinde görüş ifade etmiştir. “Sosyal Medya Kullanımı” alt kategorisinde KV-21 “Sosyal medyada dolanıyorum.” ve KV-2 “...Oğlum biraz daha sosyal medya da biraz fazla kalıyor. Eşimde biraz sohbet ettikten sonra oda telefonla vakit geçirir.” şeklinde görüş ifade etmiştir. “Gündemi Takip Etme” alt kategorisinde KV-1 ve KV-13 “Gündemi telefon takip ediyoruz artık.” şeklinde ifade etmişlerdir. “Ders Çalışma” alt kategorisinde KV-2 ve KV-22 “Çocuklar çoğunlukla ödevleri için zaman geçiriyorlar.” şeklinde görüş ifade ederken “Oyun Oynama” alt kategorisinde ise EV-8 ve KV-22 “Ders ve oyun için.” dijital teknolojileri birlikte kullandıklarını ifade etmişlerdir.

Velilerin görüşlerinden görüldüğü üzere, veliler aile üyelerinin birlikte çok televizyon izlemeyi ya da aile saati ile vakit geçirmeyi tercih ettiğini belirtmişlerdir. Genellikle kadın velilerin aile üyeleri ile birlikteyken aile saati olarak tercih ettikleri görülmüştür. Bu durumda ebeveynlerin aile üyeleriyle birlikte vakit geçirirken sergiledikleri davranış ve tutumların, çocukların dijital teknolojilere bakış açılarını etkilediği düşünülebilir.

Aile üyeleri ile evde birlikte vakit geçirdiğiniz süre içerisinde dijital teknolojileri kullanma durumuna ilişkin veli görüşleri “Dijital Teknolojileri Kullanma Sıklığı” kategorisi toplam üç alt kategoride incelenmiştir. “Az Kullanma” alt kategorisinde EV-1 “Çocuğumuz günlük 1 saati geçmemek üzere her gün kullanıyor. Anne ve baba olarak bizde günlük 1 saat kullanıyoruz. Ancak aynı oranda kullanım yapmıyoruz.” şeklinde ifade ederken, KV-8 “Arada kullanıyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir. “Genelde Kullanma” alt kategorisinde KV-9 “Genelde kullanıyoruz.” şeklinde cevap verirken, KV-14 “3-4 saat.” şeklindedir. Son olarak “Sık Kullanma” alt kategorisinde ise EV-3 “Çoğunlukla TV seyrediyoruz.” şeklinde görüş bildirirken, EV-8 “...Telefon ve bilgisayarda uzun süre kaybediyoruz.” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin görüşleri incelendiğinde, aile üyeleriyle birlikte vakit geçirirken dijital teknolojilerin kullanım sürelerinde farklılık olduğu görülmektedir. Bazı veliler dijital teknolojileri daha sık kullanırken, bazı velilerin ise daha az kullanmayı tercih etmektedir. Dolayısıyla velilerin dijital teknolojileri kullanım sürelerinin çocuklarının dijital teknolojilere yatkın olma durumlarını etkileyebilir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Dijital teknolojileri (tablet, bilgisayar, telefon vb.) doğru ve güvenli kullanım yöntemlerine ilişkin çocuğunuza nasıl rol model oluyorsunuz?” sorusuna yönelik veli görüşlerinden elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgular Tablo 5’ te sunulmaktadır.

Tablo 5. Velilerin dijital teknolojileri doğru ve güvenli kullanımda rol model olma durumlarına ilişkin görüşleri

Kategori	Alt kategori	Ebeveyn Kodu	f
Zaman Yönetimi	Sınırlı Kullanım	KV-1, KV-16, KV-17, KV-14, KV-17, KV-1, EV-4	7
	Zamanı Verimli Kullanma	KV-3, EV-1	2
Eğitsel Amaçlı Kullanım	Ders Çalışma	KV-4, KV-6, EV-3	3
	Faydalı Sitelere Girme	KV-19, KV-23	2
	Araştırma Yapma	KV-20, EV-7	2
	Makale Okuma	KV-10	1
	Eğitsel Videolar İzleme	KV-22	1
Kontrol Etme	Güvenli Sitelere Yönlendirme	KV-7, KV-9, KV-13, KV-21, EV-5, EV-6	6
	Oyun Amaçlı Kullanım	KV-5	1
Rol Model Olamama	Olumsuz Örnek Olma	EV-8	1

Tablo 5 incelendiğinde, velilerin dijital teknolojileri doğru ve güvenli kullanım yöntemlerinde rol model olma durumlarına ilişkin görüşleri sırasıyla “Zaman Yönetimi”(f:9), “Eğitsel Amaçlı Kullanım”(f:9), “Kontrol Etme”(f:7), “Rol Model Olmama”(f:1) kategoriler ile ilgili olduğu görülmektedir.

Velilerin dijital teknolojileri doğru ve güvenli kullanım yöntemlerinde rol model olma durumlarına ilişkin görüşleri “Zaman Yönetimi” kategorisi toplam iki alt kategoride incelenmiştir. “Sınırlı Kullanım” alt kategorisinde KV-1 “...dijital teknolojileri gerektiğinde kullanırım” şeklinde görüş belirtirken, KV-17 “Sosyal medya kullanmıyorum gerektiği kadar az ve öz telefon tablet ya da bilgisayar kullanırım.” şeklinde ifade etmektedir. “Zamanı Verimli Kullanma” alt kategorisinde EV-1 “Öncelikle zamanı dikkatli ve verimli kullanmasını söylüyoruz...” şeklinde görüş belirtirken KV-3 “Önce ödevlerini veya derslerini yapmalarını söylüyorum. Sonra telefona bakıyorlar. Çok bakmamaları konusunda uyarıyorum.” şeklinde cevaplamıştır. Velilerin görüşlerine göre, çocuklara rol model olurken dijital araçları belirli bir zaman dilimi içerisinde kullandıkları ve çocuklarına zamanın verimli kullanılması konusuna söylemlerde bulunarak, dijital araçları kullanımına ilişkin süreye dikkat etmeye çalıştıkları görülmektedir. Böylece, çocukların dijital teknoloji kullanımlarında onlara doğru bir şekilde rol model oldukları söylenebilir.

Velilerin dijital teknolojileri doğru ve güvenli kullanım yöntemlerinde rol model olma durumlarına ilişkin görüşleri “Eğitimsel Amaçlı Kullanım” kategorisi toplam beş alt kategoride incelenmiştir. “Ders Çalışma” alt kategorisinde KV-4 “Derslerini yapmalarını söylüyorum.” ve EV-3 “Sürekli ders çalışıyorum. Telefonu, özellikle sosyal medyayı kullanmadığımı onlara hissettiriyorum.” şeklinde ifade etmiştir. “Faydalı Sitelere Girme” alt kategorisinde KV-19: “Faydalı sitelere yönlendirerek.” şeklinde cevaplarırken, KV-23 “Yararlı programlar ve araştırmalar için kullanmak için.” şeklinde görüşünü ifade etmiştir. “Araştırma Yapma” alt kategorisinde KV-20 “Araştırma yapmak ve verimli vakit geçirmek için kullanarak.” şeklinde görüş belirtirken, EV-7 “Araştırma yaparak kullandığım vakitlerde ona da gösteriyorum.” şeklinde ifade etmiştir. “Makale Okuma” alt kategorisinde ise KV-10 “Bilgi edinme makale okumak” şeklinde, “Eğitsel Videolar İzleme” alt kategorisinde KV-22 “Eğitici videoları izleyerek rol model olmaya çalışıyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin görüşleri incelendiğinde, bazı velilerin dijital teknolojileri eğitsel içerikler için kullanarak (ders çalışma, araştırma yapma ve makale okuma, eğitici videolar izleme vs.) çocuklarına doğru bir şekilde örnek olmaya çalıştıkları anlaşılmaktadır.

Velilerin dijital teknolojileri doğru ve güvenli kullanım yöntemlerinde rol model olma durumlarına ilişkin görüşleri “Kontrol Etme” kategorisi toplam iki alt kategoride incelenmiştir. “Güvenli Sitelere Yönlendirme” alt kategorisinde KV-13 “Güvenli site bilgisi verilir” şeklinde görüş bildirirken, EV-5 “Zararlı internet sitelerine erişim engeli koyuyoruz...” şeklinde ifade etmiştir. “Oyun Amaçlı Kullanım” alt kategorisinde KV-5 “Oyunlar hariç başka yerlere giremez. Oynadığı dijital oyunları da benim yanımda oynar.” şeklinde ifade etmiştir. Elde edilen görüşlerden, velilerin çocuklarına güvenli siteler hakkında bilgi vererek yanlış sitelere girmelerini önlemeye çalıştıkları ve ahlaki içeriklere uygun sitelere yönlendirmeye dikkat ettikleri düşünülebilir.

Son olarak velilerin dijital teknolojileri doğru ve güvenli kullanım yöntemlerinde rol model olma durumlarına ilişkin görüşleri “Rol Model Olmama” kategorisi “Olumsuz Örnek Olma” alt kategorisinde EV-8: “İyi bir model olamıyoruz. Kendi işlerimi telefon üzerinden hallediyorum.” şeklindeki görüşü ile çocuklarına ilgili konuda destek olamadığını açıkça ifade etmiştir. Bu durum verilen cevapların aksine olumsuz örnek olduğunu düşünen veli de bulunduğunu göstermektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Dijital dünyada çocuğunuzu korumak ve doğru yönlendirmek için neler yapıyorsunuz?*” sorusuna yönelik veli görüşlerinden elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgular Tablo 6’da sunulmaktadır.

Tablo 6. Velilerin dijital dünyadan çocuklarını korumak ve doğru yönlendirmek amacıyla yaptıklarına ilişkin görüşleri

Kategori	Alt kategori	Ebeveyn Kodu	f
Yönlendirme	Uyarıda Bulunmak	KV-4, KV-7, KV-10, KV-17, EV-8, KV-12, EV-2, EV-3	8
	Örnek Olmak	KV-14, KV-10, EV-2	3
	Kontrol Etmek	KV-3, EV-2, KV-17	3
	İzin Vermemek	KV-9, KV-11, KV-5	3

	Erişim Süresini Kısıtlamak	EV-1, EV-3, EV-5, EV-6, KV-1, KV-15, KV-22	7
Kısıtlama	Uygunsuz Siteleri Engellemek	KV-6, KV-20, KV-23, EV-4	4
Çocuk güvenlik uygulamalarını kullanma	Koruma Programı Kullanmak	KV-16, KV-19, KV-21	3
	Şifre Koymak	EV-3	1

Tablo 6 incelendiğinde, velilerin çocuklarını korumak ve doğru yönlendirmek amacıyla yaptıklarına ilişkin görüşleri sırasıyla “Yönlendirme” (f:17), “Kısıtlama” (f:11) “Çocuk güvenlik uygulamalarını kullanma” (f:4) kategorileri ile ilgili olduğu görülmektedir.

Velilerin çocuklarını korumak ve doğru yönlendirmek maksadıyla yaptıklarına ilişkin görüşleri “Yönlendirme” kategorisi toplam dört alt kategoride incelenmiştir. “Uyarıda Bulunmak” alt kategorisinde KV-4: “Özel bilgileri kimseye vermeyin diyorum.” şeklinde ifade ederken, EV-2: “...Uygun olmayan içerikleri gördüğüm takdirde çocuğuma bunların zararlı olabileceğini anlatıyorum” şeklinde görüş bildirmiştir. “Örnek Olmak” alt kategorisinde KV-10: “.... Nasıl araştırma yapılacağını gösteriyorum.” şeklinde ifade ederken, EV-2: “... İçerikler yasal olarak suç teşkil ediyor ise bunu ilgili kuruma bildiriyorum.” şeklinde ifade etmiştir. “Kontrol Etmek” alt kategorisinde KV-17: “Sürekli kontrol altında tutmaya çalışıyorum...” şeklinde cevaplarırken, KV-3: “İzledikleri veya baktıkları şeyi gözlemliyor, yaşlarına uygun olup olmadığını kontrol ediyorum...” şeklindedir. “İzin Vermemek” alt kategorisinde ise KV-11: “Uzak tutmaya çalışarak.” şeklinde ifade ederken, KV-5: “Telefondan uzak tutmak için oyun oynuyoruz.” şeklinde görüş bildirmiştir. Velilerin görüşlerinden görüldüğü üzere, çocuklarını doğru yönlendirmek ve korumak için çoğunlukla çocuklarını uyardıkları ve bilgilendirdikleri vurgulanmaktadır. Böylece veliler çocuklarının olumsuz bir durumla karşılaşmalarını önlemeye çalışmaktadır.

Velilerin çocuklarını korumak ve doğru yönlendirmek maksadıyla yaptıklarına ilişkin görüşleri “Kısıtlama” kategorisi toplam iki başlıkta incelenmiştir. “Erişim Süresini Kısıtlamak” alt kategorisinde EV-6: “Süre kısıtlaması yapıyorum.” şeklinde ifade ederken, KV-22: “Kısıtlayarak internet kullanımı sağlıyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir. “Uygunsuz Siteleri Engellemek” alt kategorisinde KV-23: “Ona uygun programlar belirleyip sadece uygun şeyleri izliyoruz.” şeklinde görüş bildirirken, KV-20: “Uygun olmayan siteleri engelliyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin görüşleri genel olarak değerlendirildiğinde, velilerin dijital teknoloji kullanımında çocuklarına kısıtlama getirdikleri ve belirli sitelere izin vererek olumsuz durumları önlemeye çalışarak çocuklarını koruduklarını fakat çevrenin etkisini dikkate almadıkları düşünülmektedir.

Velilerin çocuklarını korumak ve doğru yönlendirmek maksadıyla yaptıklarına ilişkin görüşleri “Çocuk Güvenlik Uygulamalarını Kullanma” kategorisi toplam iki alt kategoride incelenmiştir. Bu alt kategorilerden “Koruma Programı Kullanmak” ile ilgili KV-1 ve KV-21: “Çocuk kilidi kullanıyorum...” şeklinde görüş bildirmektedir. “Şifre Koymak” alt kategorisinde ise EV-3 “İnternetlerini şifre koymak suretiyle sınırlandırdım.” ifadesinde bulunmaktadır. Veli görüşlerinden yola çıkarak, velilerin çocuklarının yanlarında olmadığı zamanlarda herhangi olumsuz bir durumla karşılaşma ihtimaline dayalı olarak doğrudan güvenlik önlemleri alarak olumsuz örnek oluşturacak ortamlardan kaçındıkları düşünülmektedir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “Çocuğunuza dijital ortamda uygulanan siber zorbalık (alay etme, tehdit etme, rahatız edici davranışlar, vb.) durumunda neler yapıyorsunuz/yaparsınız?” sorusuna yönelik veli görüşlerinden elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgular Tablo 7’ de sunulmaktadır.

Tablo 7. Velilerin çocuklarının siber zorbalıkla karşılaşmaları durumunda yaptıklarına ilişkin görüşleri

Kategori	Alt kategori	Ebeveyn Kodu	f
Siber Zorbalıkla Karşılaşıldı	Yetkililere Bildirmek	KV-1, KV-2, KV-3, KV-4, KV-6, KV-9, KV-12, KV-13, KV-18, EV-2, EV-6	11
	Destek Olmak	KV-1, KV-2, KV-3	3
Siber Zorbalıkla Karşılaşılmadı	Olumsuz Bir Durum Yaşanmadı	KV-5, KV-7, KV-8, KV-10, KV-17, KV-19, KV-21, KV-23, EV-1, EV-3, EV-5, EV-8, KV-16	13

Tablo 7 incelendiğinde, velilerin siber zorbalık durumuna ilişkin görüşleri sırasıyla “Siber Zorbalıkla Karşılaşıldı”(f:14) ve “Siber Zorbalıkla Karşılaşılmadı” (f:13) kategorileri ile ilgili olduğu görülmektedir.

Velilerin siber zorbalık durumunda yaptıklarına ilişkin görüşleri “Siber Zorbalıkla Karşılaşıldı” kategorisi toplam iki alt kategoride incelenmiştir. “Yetkililere Bildirmek” alt kategorisinde KV-12 “Yetkililere haber veriyorum ve çocuğumun o uygulamaya girmesine izin vermiyorum.” şeklinde ifade ederken KV-6 “Yetkililere bildiriyoruz.” şeklinde görüşünü paylaşmıştır. “Destek Olmak” alt kategorisinde KV-3 “... Ancak olursa çocuğumun yanında dururum ve gerekli yerlere şikâyetle bulunurum.” ve KV-1 “...Sanal arkadaşlıklardan uzak durmasını tavsiye ediyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Küçük yaştaki kullanıcıların, alay etme, tehdit etme, rahatsız edici davranışlarla karşılaşma ihtimalleri oldukça yüksektir. Veli görüşlerinden hareketle, çocuklarının karşılaştıkları siber zorbalık durumunda gerekli yerlere başvurarak ve çocuklarını destekleyerek başa çıktıkları anlaşılmaktadır.

Velilerin siber zorbalık durumunda yaptıklarına ilişkin görüşleri “Siber Zorbalıkla Karşılaşılmadı” kategorisinde ele alınan “Olumsuz Bir Durum Yaşanmadı” alt kategorisinde KV-23 “Bunların yaşanmaması için uğraşıyoruz. Daha karşılaşmadık.” şeklinde görüş bildirirken, KV-3 “Çocuklarım şu ana kadar böyle bir şey yaşamadı. Ancak olursa çocuğumun yanında dururum ve gerekli yerlere şikâyetle bulunurum.” şeklinde ifade etmiştir. Olumsuz bir durumla karşılaşmayan veliler olduğu gibi böyle bir durumda ne yapacaklarına ilişkin bilinçli oldukları da görüşlerinde belirtilmiştir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Çocuğunuzun dijital teknolojileri (tablet, bilgisayar, telefon vb.) etik bir şekilde kullanmama durumunda karşılaşabileceği güçlükler nelerdir?*” sorusuna yönelik veli görüşlerinden elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgular Tablo 8’ de sunulmaktadır.

Tablo 8. Velilerin çocuklarının dijital teknolojileri etik bir şekilde kullanılmama durumunda yaşanabilecek durumlara ilişkin görüşleri

Kategori	Alt kategori	Ebeveyn Kodu	f
Yaptırımlar	Ceza	EV-1, EV-4, EV-8, KV-9, KV-10, KV-16, KV-17	7
	Uyarı	KV-3, KV-17, EV-4	3
Sorunlar	Psikolojik Sorunlar	KV-1, KV-7, KV-11, KV-13, KV-14, EV-5, EV-6, KV-19, KV-20	9
	Siber Zorbalık	KV-1, KV-2, KV-6, EV-3, KV-18, KV-23	6
	Akademik Sorunlar	KV-8, EV-2, KV-21, KV-22	4

Tablo 8 incelendiğinde, velilerin çocuklarının dijital teknolojileri etik bir şekilde kullanılmama durumunda yaşanabilecek durumlara ilişkin görüşleri sırasıyla “Yaptırımlar”(f:10) ve “Sorunlar” (f:19) kategorileri ile ilgili olduğu görülmektedir.

Velilerin çocuklarının dijital teknolojilerin etik bir şekilde kullanılmama durumunda yaşanabilecek durumlara ilişkin görüşleri “Yaptırımlar” kategorisi toplam iki alt kategoride incelenmiştir. “Ceza” alt kategorisinde KV-9 “Teknolojiden uzak bir alanı olur.” şeklinde görüş bildirirken, KV-10 “Sınır koyuyoruz ve belli bir süre vermiyoruz.” şeklinde cevap vermiştir. “Uyarı” alt kategorisinde ise EV-4 “Uyarım eğer tekrar olursa baktırmama gibi durumlar olur.” şeklinde görüş bildirirken, KV-3 “Etrafından da olumsuz tepkiler alacaktır. Bizde eşimle birlikte çocuklarımızı uyarırız.” şeklinde ifade etmiştir. Veli görüşleri incelendiğinde, velilerin çoğunluğunun çocuklarının dijital teknolojileri etik dışı kullanımlarında ceza yöntemine başvurdukları görülmektedir. Bu durum sorunun temeline çözüm olmamakla birlikte çocuğa söz hakkı tanınmadığı söylenebilir.

Velilerin çocuklarının dijital teknolojilerin etik bir şekilde kullanılmama durumunda yaşanabilecek durumlara ilişkin görüşleri “Sorunlar” kategorisi toplam üç alt kategoride incelenmiştir. “Psikolojik Sorunlar” alt kategorisinde KV-14 “Biraz sıkıntı yaşıyorum. Ağlama bağıрма gibi.” şeklinde görüş bildirirken EV-5 “Psikolojik olarak etkilenebilir” şeklinde ifade ederek bu durumun çocukların psikolojilerini olumsuz bir şekilde etkilediği görülmektedir. “Siber Zorbalık” alt kategorisinde KV-2 “Sadece siber zorbalıkla karşılaşabilir. Herhangi bir sağlık sorunu olacağını düşünmüyorum. Çünkü çok fazla telefon vb. şeyleri kullanmıyor.” şeklinde görüş bildirirken, KV-18 “Siber zorbalığa uğrayabilir” şeklinde ifade etmiştir. Nitekim siber zorbalık yaşanan etik dışı sorunlar beraberinde mağduru

korkutmak, yıldırmak, üzmek veya itibarını zedelemek gibi siber zorbalıkları da getirebilir. Bu bağlamda veliler bu hususa dikkat çekmekte ve siber zorbalık konusunda ailelerin çocuklarını bilinçlendirmesi önem taşımaktadır. “Akademik Sorunlar” alt kategorisinde KV-8 “Derslerine odaklanmakta zorlanabilir.” görüşünü belirtirken KV-22 “Araştırma yetisini ve merak duygusunu kaybeder.” şeklinde görüş bildirmiştir. Velilerin görüşlerinden görüldüğü üzere, dijital teknolojilerin etik bir şekilde kullanmama durumunda çocuklar açısından birtakım akademik sorunlara yol açabileceği düşünülebilir.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Dijital teknolojileri (tablet, bilgisayar, telefon vb.) kullanımının çocuğunuzun akademik hayatına nasıl etki ettiğini düşünüyorsunuz?*” sorusuna yönelik veli görüşlerinden elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgular Tablo 9’ da sunulmaktadır.

Tablo 9. Velilerin çocuklarının dijital teknolojileri kullanımının akademik hayatlarına etkisine ilişkin görüşleri

Kategori	Alt kategori	Ebeveyn Kodu	f
Olumlu Etkisi	Öğrenmeyi Destekleyici	KV-1, KV-4, KV-7, KV-10, KV-16, KV-18, KV-19, KV-20, KV-22, KV-23, EV-1, EV-6, EV-8	13
	Planlı Çalışma	KV-14, KV-15	2
	Akademik Başarısızlık	KV-1, KV-9, KV-11, KV-21, EV-2, EV-3, EV-5, EV-4, KV-21	9
Olumsuz Etkisi	Odaklanma Sorunu	KV-3, KV-8	2
	Motivasyon Düşüklüğü	KV-5	1

Tablo 9 incelendiğinde, dijital teknolojilerin kullanımının çocukların akademik hayatlarına etkisine ilişkin görüşleri sırasıyla “Olumlu Etkisi” (f:15) ve “Olumsuz Etkisi” (f:12) kategorileri ile ilgili olduğu görülmektedir.

Velilerin dijital teknolojilerin kullanımının çocukların akademik hayatlarına etkisine ilişkin görüşleri “Olumlu Etkisi” kategorisi toplam iki alt kategoride incelenmiştir. “Öğrenmeyi Destekleyici” alt kategorisinde EV-6 “Ödev, ders gibi içerikler açısından faydalı olmakta.” şeklinde görüş bildirirken, KV-17 “Verimli kullanıldığı sürece öğrenmeye olumlu yönde eder.” şeklinde ifade etmiştir. “Planlı Çalışma” alt kategorisinde ise KV-14 “Düzenli kullanımda planlı çalışmaya etkisinin büyük olduğunu düşünüyorum.” şeklinde ifade etmiştir. Velilerin görüşlerinden görüldüğü üzere, dijital teknolojiler doğru kullanıldığı takdirde akademik hayata destek olduğu, bu sayede dijital teknolojilerin olumlu açıdan etkili olabileceği düşünülebilir.

Velilerin dijital teknolojilerin kullanımının çocukların akademik hayatlarına etkisine ilişkin görüşleri “Olumsuz Etkisi” kategorisi toplam üç alt kategoride incelenmiştir. “Akademik Başarısızlık” alt kategorisine ilişkin KV-9 “Bilgisayarı sadece eğitim amaçlı kullanıyorum. Telefonu fazla kullandığı zaman derslerindeki başarısının azaldığını görüyorum.”, KV-21 “Derslerinden geri kalabilir.” şeklinde görüşlerini belirtmişlerdir. “Odaklanma Sorunu” alt kategorisine ilişkin KV-3 “Çok baktığında sinirlenebilir. Odaklanma sorunu yaşayabilir.” görüşünde bulunurken “Motivasyon Düşüklüğü” alt kategorisine ilişkin ise KV-5 “Derslerine çalışmak istemediği zamanlar oluyor.” şeklinde görüş ifade etmiştir. Genel olarak dijital teknolojinin kullanımının çocuklara yararı olduğunu savunan veliler olsa da akademik başarı, motivasyon ve odaklanma durumunu olumsuz yönde etkilediğini savunan veliler de bulunmaktadır.

Yarı yapılandırılmış görüşme formunda yer alan “*Dijital teknolojilerin (tablet, bilgisayar, telefon vb.) kullanımının çocuğunuzun sosyal hayatına nasıl etki ettiğini düşünüyorsunuz?*” sorusuna yönelik veli görüşlerinden elde edilen verilerin analizine ilişkin bulgular Tablo 10’ da sunulmaktadır.

Tablo 10. Velilerin çocuklarının dijital teknolojilerin kullanımının sosyal hayatlarına etkisine ilişkin görüşleri

Kategori	Alt kategori	Ebeveyn Kodu	f
Olumsuz Etkileri	Asosyalleşme	KV-4, KV-8, KV-15, KV-16, KV-20, KV-21, KV-22, EV-3	8
	Dijital Bağımlılık	KV-11, KV-12, KV-17, EV-5	4
	Özenme	KV-23, EV-8	2
Olumlu Etkileri	Sosyalleşme	KV-2, KV-3, KV-18, EV-2	4
	Bilgi Edinme	KV-3	1
Etkisinin Olmaması	Etki Etmediği	KV-5, KV-7, KV-10, KV-13, KV-14, KV-19, EV-4	7

Tablo 10 incelendiğinde, velilerin dijital teknolojilerin kullanımının çocuklarının sosyal hayatlarına etkisine ilişkin görüşleri sırasıyla “Olumsuz Etkileri” (f:14), “Olumlu Etkileri” (f:5), “Etkisinin Olmaması” (f:7) kategoriler ile ilgili olduğu görülmektedir.

Dijital teknolojilerin kullanımının çocukların sosyal hayatlarına etkisine ilişkin görüşleri “Olumsuz Etkileri” kategorisi toplam üç alt kategori altında incelenmiştir. En fazla görüş bildirilen “Asosyalleşme” alt kategorisine ilişkin KV-15 “Çok kullanım sırasında asosyal olma durumu olabiliyor.” şeklinde görüş bildirirken, KV-21 “Ekranla fazla baktığı zaman sosyal hayattan uzaklaşıyor. Bu ise sosyal becerilerinin ve arkadaşlık ilişkilerinin gelişmemesine sebep oluyor.” şeklinde görüş ifade etmiştir. “Dijital Bağımlılık” alt kategorisine ilişkin KV-17 “Çok kötü etki ettiğini düşünüyorum. Çünkü saatlerce oyun oynadıklarında bağımlı oluyorlar.” şeklinde ifade ederken, KV-11 “Teknolojiyle içli dışlı olunduğu zaman bağımlılık yapıyor.” şeklinde görüş belirtmektedir. “Özenme” alt kategorisine ilişkin KV-23 “Bu teknolojik aletleri kullanmaktan çok kullanmamak daha çok etkiliyor. Çünkü akranlarına özeniyor.” şeklinde ifade ederken, EV-8 “Çok etkileniyor. Faydalı ve zararlı ne görürlerse öğreniyor. Hal ve hareketlerine yansıyor.” şeklinde görüş ifade etmiştir. Veli görüşlerinden hareketle, dijital teknoloji kullanımının çocukları gerçek yaşamdan uzaklaştırarak iletişimi azalttığını ortaya koymaktadır.

Dijital teknolojilerin kullanımının çocukların sosyal hayatlarına etkisine ilişkin görüşleri “Olumlu Etkileri” kategorisi toplam iki alt kategori altında incelenmiştir. En fazla görüş bildirilen “Sosyalleşme” alt kategorisine ilişkin KV-2 “Sosyal hayatına gayet olumlu etki ettiğini düşünüyorum” şeklinde görüş bildirirken aynı şekilde KV-18 “Verimli kullanıldığı sürece sosyalleşmesine katkı sağladığını düşünüyorum.” şeklinde görüş bildirmiştir. Son olarak “Bilgi Edinme” alt kategorisine ilişkin KV-3 “Bazen yeni bilgiler öğrenebiliyor. Bazen de davranışları farklı olabiliyor.” şeklinde görüş belirtmiştir. Velilerin görüşlerinden görüldüğü üzere, bazı veliler dijital teknolojilerin çocukların sosyal hayatlarına olumlu etkideğini düşünürken, bazı veliler ise olumsuz etkilediğini düşünmektedir.

Dijital teknolojilerin kullanımının çocukların sosyal hayatlarına olumlu ve olumsuz etkisi dışında herhangi bir etkisinin olmadığını belirten veli görüşleri ise “Etkisinin Olmaması” kategorisi altında “Etki Etmediği” alt kategorisinde incelenmiştir. KV-7 “Çok fazla zaman geçirmediği için olumsuz bir etkisi yoktur” şeklinde görüş bildirirken, KV-19 “Sosyal hayatında olumsuz bir etkisi olmuyor.” şeklinde görüş bildirmiştir. Velilerin görüşlerinden görüldüğü üzere, dijital teknolojilerin çocukların sosyal hayatlarına herhangi bir etkisinin olmadığını düşünen veliler de bulunmaktadır. Bu görüşler dışında herhangi görüş belirtmeyen (f:3) veli bulunmaktadır.

SONUÇ, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Araştırmada ilkökulda veya ortaokulda çocuğu olan velilerin dijital ebeveynlik kavramına ilişkin görüşlerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu bağlamda, aile üyelerinin birlikte vakit geçirilen sürede dijital teknolojileri kullanma durumu, dijital teknolojileri doğru ve güvenli kullanım yöntemlerine ilişkin rol model olma durumu, çocuklarını dijital dünyadan koruma ve doğru yönlendirmeye ilişkin yapılan uygulamalar, çocukların dijital teknolojileri ne tür amaçlarla kullandıkları, çocukların dijital teknolojilerde neler yaptığını takip etme durumu, siber zorbalık durumunda uygulananlar, çocukların dijital teknolojileri etik bir şekilde kullanmama durumunda karşılaşabilecekleri güçlükler, dijital teknolojilerin kullanımının çocukların akademik ve sosyal hayatlarına etkisine yönelik veli görüşleri tespit edilmiştir.

Araştırmada, velilerin çocuklarının dijital teknolojileri hangi amaçlarla kullandıklarına dair görüşleri incelenmiştir. Veli görüşleri; eğitim amaçlı, eğlence amaçlı ve iletişim amaçlı kategorileri altında toplanmıştır. Özellikle çocukların dijital teknolojileri eğitim ve eğlence amaçlı kullandıkları kategorisinde veli görüşlerinin yoğunlaştığı tespit edilmiştir. Dijital teknolojilerin her alanda kullanılması gereği, çocuklar bu teknolojilerle eğitim, öğrenme ve eğlence gibi olanaklardan yararlanmaktadır (Higgins, Xiao ve Katsipataki, 2012). Pullu ve Gömleksiz’in (2023) çalışmasında da veliler çocuklarının dijital teknolojileri özellikle ders çalışma, araştırma yapma ve eğitici video izleme amacıyla kullandıklarını belirtmişlerdir. Bu durum öğretmenlerin dijital teknolojileri öğrenme sürecinde etkin bir şekilde kullanmasıyla ilişkilendirilebilir. Ayrıca veliler çocuklarının dijital teknolojileri oyun oynamak için kullandıklarını belirtmişlerdir. Nitekim dijital teknolojilerde eğlence

amaçlı oynanan oyunlar, çocukların öğrenme ve düşünme becerilerinin geliştirilmesinde önemli rolü olsa da olumsuz içerikler barındırmaktadır (Mascheroni, Ponte ve Jorge, 2018). Dolayısıyla literatür mevcut çalışmanın sonucunu destekler niteliktedir.

Araştırmada çocukların dijital teknolojilerde neler yaptıklarını takip etme durumlarına ilişkin veli görüşleri de incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar, velilerin bu konudaki görüşlerinde farklılık olduğunu göstermektedir. Velilerin bir kısmı, çocuklarının dijital teknolojilerdeki kullanıcı izlerinin kontrol edilmesi ve ekran süresinin takip edilmesine ilişkin olarak düzeltmeye yönelik uygulamalar yaptıklarını belirtirken, velilerin diğer bir kısmı ise dijital teknolojileri birlikte kullanma, güvenli internet filtrelemesi kullanma ve çocuklara rehberlik etmektedir. Pullu ve Gömleksiz (2023) çalışmasında bazı ebeveynlerin çocuklarının video izleme geçmişlerini sürekli takip ettiklerini tespit etmiştir. Yapılan bazı araştırmalarda da küçük yaşta çocukların dijital teknolojileri kullanırken ihmal edilmemesi gerekliliği belirtilmiştir (Çoban, 2023; Turhal, 2023). Ayrıca ebeveynlerin çocuklarının dijital teknolojilerin kullanımında kısıtlayıcı ve fırsat verici tutuma sahip olduğu görülmektedir (Mascheroni, Ponte ve Jorge, 2018). Bu durumdan hareketle mevcut araştırmada, velilerin her iki tutumu benimsedikleri anlaşılmaktadır.

Araştırmada, aile üyeleri ile evde birlikte vakit geçirdikleri süre içerisinde dijital teknolojileri kullanma durumlarının en fazla dijital teknolojileri kullanma durumu (TV izleme, aile saati olarak vakit geçirdikleri) ve dijital teknolojileri kullanma sıklığı (az kullanım) olduğu görülmektedir. Velilerden elde edilen cevaplar neticesinde kadın velilerin aile saatinde dijital teknolojileri kullanmamaya özen gösterdikleri görülmektedir. Doğan ve Döğher (2023) ile Bostancı ve Çakır (2022) çalışmalarının sonucu da mevcut çalışmanın sonucunu desteklemektedir. Bu açıdan değerlendirildiğinde hem ilgili literatür hem de bu çalışmanın sonuçları, ebeveynlerin çocukları ile birlikteyken dijital teknolojileri daha az kullandıklarını, genellikle dijital teknolojiler olmadan birlikte vakit geçirmeyi tercih ettiklerini, bunun yanı sıra birlikte TV izleyerek vakit geçirdiklerini ortaya koymaktadır.

Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuç, velilerin dijital teknolojileri doğru ve güvenli kullanım noktasında zaman yönetimi ve eğitsel amaçlı kullanarak çocuklarına rol model oldukları tespit edilmiştir. Bu durum dijital ebeveyn olarak öncelikle kendilerinin dijital teknolojileri doğru ve güvenli kullanmalarının önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Çocukların ebeveynlerinin davranışlarından hareketle dijital teknolojilerin kullanımında olumsuz tutum ve davranışlar sergiledikleri görülmektedir (Arslan, 2022). Girgin'in (2023) yaptığı çalışmanın sonucu da mevcut çalışmanın sonucu ile benzer niteliktedir. Ayrıca veli görüşlerinden kadın velilerin erkek velilere göre davranışlarına daha fazla dikkat ettikleri anlaşılmaktadır. Nitekim benzer bir çalışmada da ebeveynlerin çocuklarıyla konuşarak dijital teknoloji ve internet kullanımına yönelik rehberlik yaptıkları ve rol model olmak konusunda çoğunluğunun anneler olduğu fark edilmektedir (Gedik ve Şahan, 2024). Şahin-Konaş (2021) ise araştırmasında annelerin dijital ebeveynlik tutumu puanlarının babalardan yüksek olduğunu tespit etmiştir. Bu bağlamda çocuğun bakımından genel olarak sorumlu olan annelerin babalara göre dijital ebeveynlik yönünden olumlu tutuma sahip olduğu ve bu doğrultuda çocuklarına rol model oldukları söylenebilir.

Araştırmada velilerin çocuklarını korumak ve doğru yönlendirmek amacıyla yaptıklarına ilişkin genellikle uyarıda bulundukları ve erişim süresini kısıtladıkları yönünde olduğu görülmektedir. Farkındalığı yüksek olan ve dijital ebeveyn olmak isteyen bireyler, çocuğunun dijital teknolojileri kullanırken davranışlarını kontrol etmek isteyecektir (Yay, 2019). Söğütlüler ve Başer'in (2023) çalışmalarının sonucu da bu durumu destekler niteliktedir. Ancak ebeveynler için çocuklara dijital teknolojilerdeki risklerden bahsederken öğüt verme, uyarıda bulunma gibi davranışlardan ziyade birlikte vakit geçirmenin çocukları korumak için daha etkileyici bir yöntem olacağı düşünülmektedir. Pullu ve Gömleksiz (2023) çalışmalarında da aile saatinin olumlu sonuçlarının olduğunu belirtmişlerdir.

Araştırmada ulaşılan bir diğer önemli sonuç ise, velilerin siber zorbalık durumuna ilişkin görüşleridir. Velilerin çoğunluğu çocuklarının böyle bir durumla karşılaşmadıklarını belirtirken, çocuklarının siber zorbalıkla karşılaşma durumunda ise yetkililere başvurduklarını belirtmişlerdir. Erken yaşlardan itibaren dijital teknolojinin kullanılmasıyla çocuklar, kendilerinin faili veya mağduru oldukları siber zorbalık tehlikesiyle karşı karşıya kalabilmektedirler (Livingstone ve Haddon, 2009). Çocukların siber zorbalıkta bulunma veya siber zorbalığa maruz kalma tehlikesiyle karşılaşmasının

sebebi, otoriter ebeveyn tutumunun rol oynadığı ileri sürülmektedir (Dilmaç ve Aydoğan, 2010). Nitekim Gedik (2023) çalışmasında ebeveynlerin, dijital teknolojilerin olumsuz yanları arasında zararlı içeriklerin olmasını ve aynı zamanda siber zorbalığa maruz kalabilme ihtimallerinin olduğunu vurgulamıştır.

Araştırmada çocukların dijital teknolojileri etik bir şekilde kullanmama durumunda karşılaşılabileceği güçlüklerle ilişkin veli görüşleri incelendiğinde, veliler genellikle böyle bir durumda çocuklarına ceza verebileceklerini ve çocuklarının psikolojik sorunlar yaşayabileceğini belirtmişlerdir. Bu durum dijital teknolojilerin günlük yaşamda etki etmesinin ebeveynlik tarzlarından veya ailenin etik kurallarından etkilendiğini ortaya koymaktadır (Clark, 2013). Gedik ve Şahan (2024) çalışmalarında ebeveynlerin dijital ortamlarda her bireyin haklarının olduğu ve dijital iz bırakırken ahlaki değerlere bağlı kalınması gerektiğini vurgulamaktadır.

Araştırmada velilerin dijital teknolojilerin kullanımının çocukların akademik ve sosyal hayatına nasıl etki ettiğine ilişkin görüşleri tespit edilmiştir. Veliler çocuklarının dijital teknolojileri kullanmalarının akademik hayatları açısından öğrenmeyi destekleyici bir faktör olmasını olumlu olarak değerlendirilirken, akademik başarısızlığa sebep olmasını olumsuz bir etki olarak değerlendirilmiştir. Öğrencilerin dijital teknoloji kullanımlarına bakıldığında, kullanım sürelerine bağlı akademik hayatlarına olumsuz etkilere neden olabilir. Özellikle dijital teknolojiler sık kullanıldığı takdirde çocukların ödev yapmama, dersi erteleme gibi olumsuz tutum ve davranışlar sergiledikleri düşünülebilir. Nitekim dijital teknolojiler doğru kullanıldığı takdirde bilgisayar ve internet teknolojileri çocuklara birçok fırsat sunmaktadır (Yay, 2019). Dijital teknolojilerin kullanımının çocuklarının sosyal hayatlarına etkisine ilişkin veli görüşleri, çocuklarının asosyalleşmeye sebep olması ve dijital bağımlılık, özenme gibi etkilerden dolayı olumsuz etkiye sebep olurken, sosyalleşme yönüyle de olumlu bir etkisinin olduğu yönündendir. Son yıllarda dijitalleşmenin artmasıyla çocukların arkadaşlarıyla oyun oynayacağı zamanı tablet, telefon gibi dijital teknolojilerle geçirmelerinden dolayı bu durumun asosyalleşmeye sebep olduğu düşünülebilir. Çocuklar dijital teknolojileri hem eğlenceli oldukları hem de öğretici ve merak uyandırdıkları için kullanmaktadırlar (İten ve Petko, 2016). Dijital teknoloji kullanımının ebeveynlerin kontrolünde olması, çocukların bu teknolojilerden etkin bir şekilde faydalanmasında ve sağlıklı toplumların oluşturulmasında dijitalliğin ve bu kavrama yönelik veli görüşlerinin önemli olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen bu sonuçlardan hareketle şu öneriler sunulmaktadır:

Dijital teknolojilerin kullanımı çocukları olumlu ve olumsuz bir şekilde etkilemektedir. Bu durumda, çocukların dijital teknolojileri etkili ve güvenli bir şekilde kullanımlarında ebeveynlerin tutumları önemli rol oynamaktadır. Dolayısıyla ebeveynlere dijital teknolojilerin kullanımına yönelik farkındalık artırıcı çalışmalar ile dijital ebeveynlik rollerinden “farkındalık” rolü kazandırılabilir.

Ebeveyn tutumlarının çocukların dijital teknolojileri kullanımları üzerinde belirleyici etkisi bulunmaktadır. Dolayısıyla ebeveyn-çocuk ilişkilerinin güçlendirilmesi amacıyla eğitimler verilebilir.

Dijital teknolojiler hakkında bilgi sahibi olmayan ebeveynler çocuğunun ne yaptığına bilmemekte ve ona rol model olamamaktadır. Bu bağlamda özellikle erkek ebeveynlerin çocuklarını korumak ve doğru yönlendirmek açısından tutumlarının geliştirilmesine ilişkin eğitimler verilebilir ve eylem araştırmaları yapılabilir.

Dijital ebeveynlik üzerine sınırlı çalışma olması sebebiyle nicel, nitel ve karma yöntemi ile tasarlanan araştırmalar yapılabilir.

KAYNAKÇA

Adam Karduz, F. F., & Keleşoğlu, F. (2020). Covid-19 Sürecinde dijital ebeveynliğin farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler Çalışmaları Dergisi*, 6(68), 3619-3635. Doi:10.26449/sss.2585.

Arslan, S. (2022). *Dijital ebeveynlik farkındalığı ve çocuklarda problemleri medya kullanımı arasındaki ilişkinin incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. İstanbul Aydın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Bostancı, S., & Çakır, R. (2022). Erken çocukluk çağında çocuğu olan ebeveynlerin, çocuklarına medya kullandırmadaki aracılıkları ve dijital ebeveynlik farkındalıklarının incelenmesi. *Turkish Journal of Primary Education*, 7(2), 86-116.

Canbek, G., & Sağiroğlu, Ş. (2007). Çocukların ve gençlerin bilgisayar ve internet güvenliği. *Politeknik Dergisi*, 10(1), 33-39.

Clark, L. (2013). *The parent app: Understanding families in the digital age*. Oxford: Oxford University Press.

Creswell, J. W. (2021). *Nitel araştırma yöntemleri, Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. (M. Bütün & S.B. Demir, Çev.). Siyasal Kitabevi. Ankara.

Çoban, H. (2023). *İstanbul'da yaşayan 25-40 yaş arası annelerin dijital ebeveynlik farkındalığının çeşitli değişkenler ve çocukta internet bağımlılığı açısından incelenmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.

Dilmaç, B., & Aydoğan, D. (2010). Parental attitudes as a predictor of cyber bullying among primary school children. *World Academy of Science, Engineering and Technology*, 67, 167-171.

Doğan, D. A., & Döğer, S. S. (2023). Annelerin dijital ebeveynlik tutumları ile aile-çocuk internet bağımlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*, 9(1), 1-14.

Durmaz, İ. (2023). *Ebeveynlerin dijital ebeveynlik öz yeterliklerinin veri madenciliği ile değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.

Fidan A., Güneş H., & Yılmaz T. (2021). Ebeveynlerin çocuklarının dijital oyun oynamasına yönelik dijital ebeveynlik davranışlarının incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 50(2), 833-857. Doi:10.14812/cufej.933215

Gedik, Ç. (2023). *Dijital ebeveynlik becerilerine yönelik veli ve öğretmen görüşlerinin değerlendirilmesi*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bartın Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.

Gedik, Ç., & Şahan, G. (2024). Evaluation of parents' and teachers' views on digital parenting skills. *International e-Journal of Educational Studies*, 8(16), 87-106. Doi:10.31458/iejes.1417362.

Girgin, Y. (2023). *Annelerin dijital ebeveynlik yeterliklerinin incelenmesi: Edirne ili örneği*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Trakya Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü.

Gül, I., & Özgür, H. (2023). Ortaokul öğrencilerinin dijital oyun bağımlılıkları ile ailelerin dijital ebeveynlik farkındalıkları arasındaki ilişkinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Trakya Eğitim Dergisi* 13(3). 2032-2071. Doi:10.24315/tred.1325214

Higgins, S., Xiao, Z., & Katsipatakis, M. (2012). *The impact of digital technology on learning: A summary for the education endowment foundation*. Durham, UK: Education Endowment Foundation and Durham University.

Huang, G., Li, X., Chen, W., & Straubhaar, J. D. (2018). Fall-behind parents? The influential factors on digital parenting self-efficacy in disadvantaged communities. *American Behavioral Scientist*, 62(9), 1186-1206.

Iten, N., & Petko, D. (2016). Learning with serious games: Is fun playing the game a predictor of learning success?. *British Journal of Educational Technology*, 47(1), 151-163.

İnan-Kaya, G., & Kaya, U. (2017). Bir ebeveyn pratiği olarak 'sharenting'. O. N. Akfırat, D. F. Staub ve G. Yavaş (Eds.), *İçinde Current Debates in Education*, (ss. 471-484). IJOPEC Publication.

- İnan-Kaya, G. İ., Mutlu-Bayraktar, D. M., & Yılmaz, Ö. (2018). Dijital ebeveynlik tutum ölçeği: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 46, 149-173.
- Kabakçı-Yurdakul, I., Dönmez, O., Yaman, F., & Ferhan-Odabaşı, H. (2013). Dijital ebeveynlik ve değişen roller. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 12(4), 883-896.
- Livingstone, S., & Haddon, L. (2009). EU Kids Online: Final report. Deliverable D6.5 for the EC Safer Internet Plus Programme. London: EU Kids Online, LSE. <http://eprints.lse.ac.uk/24372/> adresinden 19.05.2024 tarihinde erişilmiştir.
- Manap, A., & Durmuş, E. (2020). Development of digital parental awareness scale. *İnönü University Journal of the Faculty of Education*, 21(2). 978-993.
- Mascheroni, G., Ponte, C., & Jorge, A. (2018). *Digital parenting: The challenges for families in the digital age*. Nordicom.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2nd Ed.). SAGE Publications. California.
- Özbay, E. (2023). *İlkokul çağı ebeveynlerinin akıllı telefon bağımlılık düzeyleri ile dijital ebeveynlik konusundaki farkındalıkları arasındaki ilişkinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi.
- Parida, V. (2018). Digitalization. J. Frishammar & Å. Ericson (Eds.), In *Addressing Social Challenges* (pp. 23-38). Grafisk.
- Parlak, B. (2017). Dijital çağda eğitim: olanaklar ve uygulamalar üzerine bir analiz. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 22(15), 1741-1759.
- Pullu, E., & Gömleksiz, M. (2023). Ortaokul öğrenci velilerinin dijital ebeveynliğe ilişkin görüşleri. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, 5(12). 2687-2641.
- Rode, J. A. (2009). Digital parenting: Designing children's safety. *People and Computers XXIII Celebrating People and Technology*, 244-251.
- Söğüt, F. (2020). Dijital ebeveynlerin dijital oyunlar ve şiddet ilişkisine yönelik algıları. *İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi*, 51, 2147-4524.
- Söğütlüler, T., & Başer, E. (2023). Dijital çağda ebeveyn olmak: Çocuk izleyiciler ve ekrandaki şiddet üzerine bir araştırma. *TRT Akademi*, 8(19). 2149-9446.
- Şahin-Konaş, Z. (2021). *Dijital hikâye geliştirme etkinliklerinin ebeveynlerin dijital ebeveynlik ve teknoloji kullanım tutumlarına etkisinin incelenmesi* [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Bartın Üniversitesi.
- Turhal, E. (2023). *Dijital ebeveynlik farkındalığının siber zorbalık ve ekran bağımlılığı üzerindeki yordayıcı rolü*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Ankara Üniversitesi.
- Ulukaya-Öteles, Ü. (2020). A Study on the examination of the relationship between lifelong learning tendency and digital literacy level. *Online Submission*, 7(8), 57-73.
- Valcke, M., Bonte, S., De Wever, B., & Rots, I. (2010). Internet parenting styles and the impact on internet use of primary school children. *Computers & Education*, 55(2), 454-464.
- Yaman, F., Dönmez, O., Akbulut, Y., Yurdakul, I., Çoklar, A. N., & Güyer, T. (2019). Ebeveynlerin dijital ebeveynlik yeterliklerinin çeşitli demografik değişkenler açısından incelenmesi. *Eğitim ve Bilim*, 44(199). 149-172.
- Yay, M. (2019). *Dijital Ebeveynlik*. Yeşilay Yayınları.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.